

4. Science and Engineering Indicators. National Science Board. – Arlington, VA: National Science Foundation, 2022.
5. Etzkowitz, H. and Leydesdorff, L. The dynamics of innovation: from National Systems and "Mode 2" to a triple helix of University-industry-government relation. *Research Policy*, 2000, No. 9, 109–123.
6. Бажал Ю.М. Взаємодія між державою, університетами та бізнесом в інноваційній сфері. *Розвиток інноваційної системи України в Європейському науково-технологічному просторі: наукова доповідь* / за ред. д-ра екон. наук, проф. І. Ю. Єгорова. НАН України, Інститут економіки та прогнозування, Київ, 2018.
7. *Ivory tower and industrial innovation: University-Industry technology transfer before and after the Bayh-Dole act in the United States*. Stanford Business Books. Stanford, California, 2004.
8. Ситницький М. В. *Стратегічне управління розвитком дослідницьких університетів* : монографія. Київ : Видавництво Ліра-К, 2018.
9. Бажал Ю.М. Інноваційна екосистема як фактор забезпечення прогресивних структурних змін в економіці. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*, 2022, Том 7 №1.

Біла І.С.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії

ВИКОРИСТАННЯ КРЕАТИВНИХ ПРАКТИК В ЕКОНОМІЧНІЙ ОСВІТІ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЇЇ ЯКОСТІ

Створення в Україні високопродуктивної економічної системи ринкового типу із сформованою свідомістю господарюючих суб'єктів, здатних до здійснення раціонального економічного вибору та вмінням здійснювати оцінку економічних процесів і явищ, розуміючи їх глибинну сутність, причинно-наслідкові зв'язки – є однією із цілей економічної освіти. Загальновідомо, що освіта – важлива галузь національної економіки, розвиток якої, з одного боку, здійснює визначальний вплив на формування і розвиток людського потенціалу країни та визначає рівень конкурентоспроможності її продуктивних сил, з іншого боку, є віддзеркаленням економічних, соціальних та політичних процесів, які відбуваються в країні.

На сучасному етапі розвитку суспільства знань, на думку фахівців, джерелом професійного розвитку викладача є не стільки його власні здібності, скільки креативна практика й інноваційна діяльність, можливості професійної мобільності та необхідність оволодіння варіативними професійними ролями [2]. У зв'язку із зазначеним, дослідження можливостей використання креативних практик в економічній освіті, як фактору підвищення її якості, набуває особливої актуальності.

Якість освіти у широкому розумінні означає збалансовану відповідність процесу, результату і самої освітньої системи цілям, потребам і соціальним стандартам освіти [1, с. 34]. Це категорія, яка визначає стан і результативність процесу освіти в суспільстві, її відповідність потребам та очікуванням суспільства і його різних соціальних груп у розвитку та формуванні громадянських, побутових і професійних компетентностей особистості. У вузькому розумінні якість освіти – це комплекс характеристик компетентностей і професійної свідомості, що відбивають здатність фахівця здійснювати професійну діяльність відповідно до вимог сучасного етапу розвитку економіки, на визначеному рівні ефективності та професійного успіху, із розумінням соціальної відповідальності за результати професійної діяльності [4, с.10-11].

Економічну освіту можна розглядати як систему економічних знань, певних навичок і вмінь, спрямованих на вироблення людської економічної свідомості, поглядів і переконань. Якість економічної освіти являє собою складну соціально-економічну категорію, яка відображає стан і результативність процесу економічної освіти в суспільстві, її відповідність потребам та

очікуванню суспільства у розвитку та формуванні економічної свідомості, культури та мислення відповідних реальним економічним відносинам, які складаються в суспільстві.

Якість освіти взагалі та економічної освіти зокрема включає такі складові:

- якість навчально-методичної бази, що передбачає ресурсне забезпечення закладів освіти на належному рівні, залучення до навчального процесу як традиційних, так і сучасних засобів і методів пізнання;

- якість науково-педагогічних кадрів і професорсько-викладацького складу, що передбачає наявність кваліфікованих спеціалістів, відповідних сучасним вимогам навчання;

- якість об'єкта навчання – учнівської і студентської молоді, що передбачає формування не тільки глибинних знань, практичних вмінь і навичок, а й світоглядної позиції [3, с. 216-217].

Отже, варто звернути увагу, що однією із складових якості економічної освіти є якість науково-педагогічних кадрів, а сучасним і важливим фактором її підвищення є саме використання креативних практик.

Креативні практики, на думку М. Ілляхової, мають такі особливості – мають локальне поширення; несуть в собі нову ідею або комбінацію оригінальних ідей, що реалізуються в освітньому процесі; є авторськими, тобто суб'єктом їх реалізації є науково-педагогічний працівник; є практиками, які здатні вирішити певну проблему в освітній діяльності; спрямовані на розвиток креативного мислення і активізацію творчого потенціалу всіх учасників освітнього процесу; реалізуються в тому числі за рахунок цифрових інформаційних технологій [2], а отже, є такими, що цілком відповідають сучасним умовам розвитку економічної вищої освіти на основі дистанційних форм навчання.

Економічна освіта в Україні у вищій школі характеризується багатьма проблемами, серед яких особливої уваги набувають в сучасних умовах наступні:

- відірваність економічної освіти від реальних потреб економічної дійсності, слабке врахування вимог сучасного ринку робочої сили при підготовці фахівців економічного спрямування;

- недостатність можливостей у студентів набуття практичних професійних навичок під час навчання та вільного вибору студентами навчальних дисциплін;

- практична відсутність економічної освіти на рівні шкіл та інших закладів середньої освіти, а отже низький рівень економічної культури та нерозвиненість економічного мислення у абітурієнтів;

- недостатньо висока якість підготовки студентів економічного профілю через низьку зацікавленість науково-педагогічних кадрів в оволодінні та застосуванні сучасних креативних методик та практик в освіті, що є наслідком накопичених проблем у цій сфері – сформована суспільна думка про неprestижність викладацької справи, низький рівень заробітної плати тощо;

- нерозвиненість матеріально-технічної бази для організації дистанційної освіти, самопідготовки студентами в умовах підвищення ролі їх самостійної роботи;

- недостатність відпрацьованих методик дистанційної форми взаємодії суб'єктів освітнього процесу, пов'язаних із пандемією COVID-19 та війною в Україні.

Наявні проблеми активізують необхідність підвищення якості економічної освіти в Україні. Зрозуміло, що вирішення більшості із перелічених проблем лежить в полі діяльності держави. На сучасному етапі розвитку вищої освіти в Україні, на наше переконання, якісно новий стан освіти можливо забезпечити виключно за рахунок безперервного оновлення освітнього комплексу відповідно до змін у соціально-економічному середовищі, метою якого є зміна структури, форм і методів реалізації освітньої діяльності з метою адекватного входження в нове соціально-економічне середовище.

На нашу думку, в таких умовах підвищення якості організації освітнього процесу через пошук нових форм взаємодії викладачів і студентів – є запорукою створення ефективної та прогресивної економічної освіти в Україні.

Використання креативних практик в економічній в освіті можна здійснювати за рахунок:

- ✓ широке використання творчих завдань для студентів (через підготовку аудіо- і відео контентів у вигляді постів, реклами, диспутів, репортажів, створення сайтів, постерів,

підкастів, інтерв'ю) для розкриття проблемно-пошукових питань, вирішення сучасних економічних проблем вітчизняної економіки;

✓ візуалізація навчальних матеріалів через презентації, підготовку відеороликів, логічних схем і ланцюжків, які розкривають взаємозв'язки економічних процесів і явищ, подання прикладів типових практичних завдань;

✓ залучення студентства до експертної діяльності через підготовку практичних досліджень, які включають аналіз статистичних даних, виявлення проблем в певних сферах економічної дійсності та пошуку способів їх вирішення, а також завдань, які направлені на емпіричне виявлення взаємозв'язків між економічними явищами методами кореляційно-регресивного аналізу;

✓ запровадження спільних із студентами заходів дискусійного характеру, наприклад організація дебатів, тренінгів чи обговорень, де викладач може виступати модератором креативної спільноти;

✓ створення «спільних зон» для обговорення сучасних економічних проблем, обміну новинами та власними думками із цього приводу (групи у соціальних мережах, форуми або чати на освітніх дистанційних платформах тощо);

✓ використання методу відкритого питання на лекціях, семінарських і практичних заняттях, яке потребує роздумів, знань, аналізу та системного розуміння економічних явищ та процесів, і має особливість – важливість пошук і відсутність однозначної відповіді;

✓ залучення студентів до оцінювання та рецензування один одного, вимагаючи обґрунтування оцінок, надання рекомендацій із вдосконалення тощо.

Варто підкреслити, що застосування креативних практик в економічній освіті забезпечує зміну орієнтації освітньої діяльності – студенти замість виконання ролі об'єкта впливу, виконують роль суб'єкта творчості (креативності); а традиційний навчальний матеріал, замість виконання функції засвоєння предмету, переводиться на ступінь засобу досягнення певної творчої мети.

Запропоновані креативні практики дозволять студентству досягти таких результатів:

✓ активізація пізнавального процесу та генерування множини ідей для розв'язання проблеми;

✓ набуття здатності проникати в деталі завдання, розкривати глибинні причини економічних явищ та процесів;

✓ набуття здатності розв'язання проблем шляхом реалізації аналітично-дослідницької діяльності;

✓ набуття незалежності і самостійності мислення, з одного боку, та чутливості до думок і інтересів інших, толерантності до двозначності, стриманості та доброзичливості у конфліктних ситуаціях, з іншого боку;

✓ отримання навичок захисту власних думок та позицій через пошук аргументів, не зважаючи на критику, протилежні думки, перешкоди;

✓ формування досвіду самоосвітньої діяльності, самостійного пошуку літературних джерел;

✓ розвиток оригінальності, як результату відповідати нестандартно, мислити, виходячи за прийняті межі.

Названі аспекти, на наше переконання, здатні сприяти підвищенню якості економічної освіти за рахунок зростання креативності її суб'єктів.

Список літератури:

1. Вікторов В.Г. Управління якістю освіти: (соціально-філософський аналіз) : [монографія] / В.Г.Вікторов. – Дніпропетр. : Пороги, 2005. – 286 с.

2. Ілляхова М. В. Креативні практики у безперервному професійному розвитку науково-педагогічних працівників. Український педагогічний журнал. Видавництво «Педагогічна думка», 2019, - №2. – 160 с. – С. 38–45. – Режим доступу: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/919649.pdf>

3. Якименко О. О. Механізм забезпечення якості освіти: державно-громадський контроль / О. О. Якименко // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. – 2012. – № 1(6). С. 216–220.

4. Якість вищої освіти: теорія і практика: навчально-методичний посібник / за наук. ред. А. Василюк, М. Дей; кол. авторів: А. Василюк, М. Дей, В. Базелюк (та ін.); НАПН України, Університет менеджменту освіти. – Київ; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2019. – 176 с.

Бугрова О.О.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
к.е.н., доц., доцент кафедри економічної теорії

ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ ІНЖИНІРИНГУ ВАРТОСТІ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОЄКТУ

Інжиніринг вартості має на меті збільшити корисність проєкту на одиницю ресурсів, потрібних для його реалізації. За результатами кожної сесії інжинірингу вартості, завдяки розробленим технічним рішенням, проєкт виходить на свій рівень цінності. Для кожного стану проєкту можна спрогнозувати рух грошових коштів і розрахувати динаміку ефективності інвестицій, досягнути завдяки інжинірингу. Проте, події у майбутньому, під впливом багатьох факторів, можуть піти за різними сценаріями. Через це оцінювання динаміки цінності проєкту в умовах невизначеності та викликів науково-технічного прогресу є актуальною задачею.

Головною метою інжинірингу вартості є досягнення максимально ефективного результату проєкту. Інжиніринг вартості – це систематизований процес, що йде за послідовними кроками так званого Плану робіт. Ця методологія використовується мультідисциплінарною командою для того, щоб покращити цінність проєкту на основі аналізу його функцій. На початку проєкту визначається його очікувана цінність, що у подальшому виконує роль начального базису для порівняння із майбутніми результатами.

У процесі інжинірингу вартості використовується методологія функціонального аналізу (Functional Analysis System Technic – FAST). “Винайдений у кінці 1960-х, FAST вдосконалив аналіз цінності. Метою цього методу є створення нового дизайну, проте, він може бути застосований і для покращення вже існуючої системи. За своїм принципом дії, FAST дозволяє вибудувати послідовність функцій, які виконуються системою, що аналізується” [1].

Інновації стосуються впровадження нових ідей або технологій для створення цінності фундаментально іншими шляхами ніж у минулому [2]. Частина новостворюваної цінності буде отримана підприємством, а решта – партнерами проєкту та іншими зацікавленими сторонами [3]. Інновації, що створюють цінність, спрямовані на максимізацію її для споживачів, забезпечуючи попит на продукт/послугу. Разом з тим, інновації не можуть бути впроваджені без зацікавленості з боку інвестора та виконавців проєкту. Незважаючи на наявність значної кількості критеріїв, фактично для визначення доцільності проєктів застосовують переважно лише три: чиста приведена вартість (net present value – NPV), внутрішня ставка окупності (internal rate of return – IRR) і строк окупності (payback period – PP). Адекватно відображає цінність проєкту як з позиції споживача, так і інвестора та інших зацікавлених сторін проєкту коефіцієнт «вигоди-витрати» [4].

Чим вищою є невизначеність прогнозу, тим більшими є проєктні ризики. Невизначеність змінюється, серед іншого, через запровадження нових технологій, які впливають на відхилення цінності проєкту від попередньо встановленого значення. Зважаючи на це, ефективний процес контролю має відстежувати динаміку цінності в умовах невизначеності. Як свідчить практична діяльність, ризик менеджмент дозволяє підвищити цінність проєкту.

Аналіз динаміки ефективності проєкту доцільно здійснювати на основі зазначеної вище методології FAST, серед іншого задля взаєморозуміння і зручної конвергенції позицій інвесторів